

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۶/۴

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۷/۵/۱

تحلیل محتوای مقالات ۳۰ شماره نخست دو فصلنامه علمی - پژوهشی گلجام

عبداله میرزایی

استادیار گروه فرش دانشگاه هنر اسلامی تبریز

E-mail: a.mirzaei@tabriziau.ac.ir

■ چکیده

دوفصلنامه علمی - پژوهشی گلجام با هدف معرفی پژوهش‌های علمی انجام شده در حوزه‌های مختلف فرش دست‌باف ایران از سال ۱۳۸۴ شروع به کار نموده است. هدف از این پژوهش تحلیل محتوای ۱۷۹ عنوان مقاله منتشر شده در ۳۰ شماره نخست این مجله است. این پژوهش به لحاظ هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی است که با استفاده از روش تحلیل محتوا و به شیوه کمی به انجام رسیده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند، که در هر شماره این نشریه به طور میانگین ۶/۳۵ مقاله منتشر شده است. ۴۲/۶۹ درصد مقالات دو مؤلفه بوده و ۴۹/۴۶ درصد آنها توسط نویسندگانی با درجه علمی دکتری نوشته شده‌اند. نویسندگان مرد با نگارش ۷۳/۴۲ درصد مقالات نسبت به نویسندگان زن از جایگاه بالاتری

برخوردار هستند. نویسندگان زن جایگاهی در بین ۶ نویسنده پرکار دوفصلنامه ندارند. ۵ نفر از ۶ نویسنده پرکار مقالات از اعضای هیأت تحریریه هستند. در بین دانشگاه‌ها نیز دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه کاشان و دانشگاه شاهد هرکدام به ترتیب با ۴۳، ۳۲ و ۳۱ عنوان مقاله بیشترین سهم را در انتشار مقاله‌های این نشریه عهده‌دار بوده‌اند. از نظر موضوعی نیز ۵۱/۵ درصد مقالات به حوزه طرح و نقش اختصاص یافته است. ۶۵/۷ درصد از مقالات به شیوه کیفی و ۵۷/۳ درصد آنها به شیوه کتابخانه‌ای به انجام رسیده‌اند.

کلیدواژه‌ها: دوفصلنامه گلجام، تحلیل محتوا، فرش دست‌باف، انجمن علمی فرش.

دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۳
بهار و تابستان ۱۳۹۷

۱۶۳

■ مقدمه

در عصر حاضر با رشد اقتصادهای مبتنی بر دانش یا دانش محور، اندیشمندان حوزه علوم اجتماعی در کنار توجه به شاخص‌های سنتی توسعه جوامع از قبیل تولید ناخالص ملی، درآمد سرانه، نرخ تولید انرژی و...، دارای‌های نامشهود سازمان‌ها را نیز به عنوان شاخص‌های توسعه‌یافتگی یک کشور در حوزه‌های مختلف موردتوجه قرار می‌دهند. با توجه به این‌که در دوره کنونی تولید علم در هر زمینه‌ای به‌عنوان ابزاری برای تولید، توزیع و انباشت داده‌ها و اطلاعات علمی در جهت گسترش، شکوفایی و پیشرفت همه‌جانبه در زمینه‌ای خاص اهمیت روزافزونی یافته است، لذا یکی از این دارای‌های نامشهود و به عبارتی مهم‌ترین آن‌ها، آموزش، اطلاعات و میزان دانایی جوامع مورد مطالعه است.

مجلات و نشریات ادواری یکی از مهم‌ترین متن‌های عرضه و توزیع آخرین یافته‌های پژوهشگران در حوزه‌های تخصصی مختلف است. با توجه به توزیع گسترده و جهانی نسخه‌های الکترونیکی نشریات علمی و دسترسی آسان محققان یک حوزه خاص به نتایج یافته‌های همکاران، امروزه این‌گونه نشریات از اهمیت خاصی برخوردارند و پژوهشگران تلاش دارند تا آخرین یافته‌های علمی خود را در معتبرترین نشریات ادواری بین‌المللی به چاپ برسانند. به‌طوری‌که برخی محققان فرهنگی و اجتماعی میزان تولید و کیفیت نشریه‌های ادواری و نیز میزان استفاده افراد جامعه از این منابع را به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی علمی و فرهنگی آن جامعه محسوب می‌کنند (ارجمند، ۱۳۸۳: ۸۰).

با توجه به این‌که مجلات علمی به‌عنوان محملی برای نمایه‌کردن آخرین اطلاعات، اختراعات و اکتشافات علمی در کانون توجه متخصصان قرار دارند از این‌رو، کسب هویت و جایگاه علمی و مهم‌تر

از آن حفظ این جایگاه مستلزم ارزیابی و سنجش مستمر معیارها، اصول و اهداف اولیه پیش‌بینی شده این نشریات است. زیرا ارزیابی دوره‌ای و مبتنی بر روش‌های علمی سنجه‌پذیر ابزار مؤثری است که می‌تواند در بهره‌وری هرچه بیشتر از سرمایه‌های مادی و معنوی صرف شده مؤثر واقع شود. یکی از این روش‌ها ارزیابی و تحلیل محتوای متون علمی منتشر شده در نشریات است که به صورت دوره‌ای بر روی مقالات یک حوزه یا نشریه‌ای خاص انجام می‌شود تا میزان انحرافات احتمالی از معیارهای هدف‌گذاری شده اولیه را به طور شفاف و در قالب داده‌های کمی سنجه‌پذیر به مسئولین نشان دهد.

بیان مساله

جایگاه برتر فرش دست‌باف ایران در بین فرآورده‌های صادراتی غیرنفتی ایران و مزیت‌های متعدد این هنر- صنعت ایرانی در حوزه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، تاریخی و... در دهه‌های اخیر باعث توجه بیشتر مسئولین اقتصادی و فرهنگی کشور در حفظ و ارتقای منزلت این فرآورده سنتی و عوامل انسانی درگیر در تولید و صادرات آن شد. تاسیس رشته دانشگاهی فرش دست‌باف در دهه هفتاد (۱۳۷۵) و تلاش برای تقویت و توسعه مباحث نظری و جنبه‌های علمی مرتبط با فرش دست‌باف در کنار توجه به مهارت‌های عملی و کارگاهی در همین راستا صورت گرفت. در مراسم جشن دانش‌آموختگی نخستین فارغ‌التحصیل مقطع کارشناسی فرش که در مهر ماه سال ۱۳۷۹ در شهر کاشان برگزار شد، جمعی از محققان، مؤلفان و هنرمندان فرش از سراسر کشور بر ضرورت وجود یک نهاد علمی برای سامان دادن به خلاءهای پژوهشی این حوزه تأکید کردند. با پیگیری و مکاتبات مبتنی بر مصوبات این همایش، «کمسیون انجمن‌های علمی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری

در جلسه ۱۳۸۱/۰۳/۲۲ تأسیس انجمن علمی فرش ایران را به تصویب رساند» (سایت انجمن علمی فرش ایران). پس از چند سال و با سپری شدن نزدیک به یک‌دهه از ورود رسمی رشته فرش در مقطع کارشناسی به دانشگاه در گرایش‌های سه‌گانه «طراحی»، «مرمت و بافت» و «رنگرزی» و سامان گرفتن ساختارهای اولیه آموزشی، کمبود منابع نظری و مباحث استاندارد که با شیوه‌های علمی به انجام رسیده و قابل تدریس و ترویج در کلاس‌های آموزشی باشد، به شدت احساس شد. ضرورت انجام پژوهش‌های علمی، روشمند و قابل اعتماد که توسط پژوهشگران این رشته و با نظارت اساتید دانشگاهی به انجام رسیده باشد، انجمن علمی فرش ایران را بر آن داشت تا در پی تأسیس فصلنامه‌ای جهت دریافت، ارزیابی و انتشار نتایج آخرین پژوهش‌های انجام شده در این حوزه باشد. چنین اقدامی می‌توانست بخشی از خلاء موجود میان حوزه نظری و عملی دانش فرش‌شناسی ایران را پوشش دهد. این فصلنامه با عنوان «فصلنامه علمی - پژوهشی گلجام» نخستین شماره خود را در زمستان ۱۳۸۴ منتشر ساخت. از این تاریخ و با توسعه رشته دانشگاهی فرش با ایجاد مقاطع تحصیلات تکمیلی و فارغ‌التحصیلی انبوه دانش‌آموختگان، فصلنامه گلجام به‌عنوان فصلنامه برتر سال ۱۳۹۱ کشور در حوزه هنر، توانسته است در بین نشریات علمی و هنری کشور، مرجعیت و تخصص در زمینه انتشار مقالات مرتبط با دانش فرش‌شناسی را از آن خود نماید. این فصلنامه از ابتدا تاکنون سعی داشته است با رعایت اخلاق علمی و اجرای کامل ضوابط نشریات علمی - پژوهشی کشور صرفاً به انتشار مقالات معتبر بپردازد. لذا معیارهای دقیق علمی را مبنای پذیرش و یا رد مقالات دریافتی قرار داده است (سایت فصلنامه گلجام). با توجه به این‌که نیل به این جایگاه و حفظ و تداوم چنین پیشرفتی نیازمند ارزیابی‌های دوره‌ای محتوای

مقالات چاپ شده در این نشریه و تطبیق مستمر آن با محورهای هدف‌گذاری شده است، از این‌رو پژوهش حاضر درصدد است تا با استفاده از قابلیت‌های شیوه «تحلیل محتوا» وضعیت مقالات منتشر شده در فصلنامه گلجام را براساس محورهای از قبیل موضوع مقالات، روش تحقیق، جنسیت، سطح تحصیل، رتبه علمی و... نویسندگان مقالات مورد مطالعه قرار دهد.

ضرورت و اهمیت انجام تحقیق

دو فصلنامه علمی - پژوهشی گلجام با هدف ارتقای سطح علمی رشته فرش در کشور توسط انجمن علمی فرش ایران و از سال ۱۳۸۴ منتشر می‌شود. در این مجله نتیجه پژوهش‌ها و تجربه‌های علمی در زمینه فرش و سایر زیرانداها و توسعه دانش در این زمینه به‌ویژه در یکی از موضوعات طرح و نقش، رنگ‌بندی، رنگرزی، بافت، مرمت، مواد اولیه، اقتصاد و بازرگانی، مدیریت، تاریخ و فرهنگ، جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی فرش منتشر می‌شود. نوشتارهای پژوهشی، تحلیلی، نقد کتاب‌های علمی - هنری و گزارش‌های علمی - هنری در زمینه فرش و زیرانداها نیز به‌عنوان گزارش علمی به چاپ می‌رسد. با گذشت ۱۲ سال از فعالیت این نشریه ارزیابی تنوع و محتوای فعالیت‌های پژوهشی به منظور یافتن داده‌های علمی و دقیق سنجه‌پذیر برای اتخاذ تصمیمات لازم از طرف مسئولین نشریه ضروری به نظر می‌رسد. شیوه پژوهشی تحلیل محتوا می‌تواند به‌عنوان روشی مناسب برای این منظور به کار گرفته شود. این روش، تصویری دقیق، علمی و عینی از وضعیت موجود ساختاری و محتوایی فصلنامه گلجام را به دست می‌دهد. همچنین این روش نشان‌دهنده گرایش‌های موضوعی مقالات و میزان تطبیق این گرایش‌ها با اهداف اولیه هیأت تحریریه نشریه و نیز علاقه‌مندی‌های پژوهشی محققین این حوزه در کنار عیان‌سازی کاستی‌های احتمالی موجود

در نشریه است. نتایج چنین پژوهشی می‌تواند با شناخت حوزه‌های مغفول‌مانده از نگاه پژوهشگران، جهت‌گیری، اولویت‌ها و نیازهای پژوهشی آتی مجله را مشخص و داده‌های اولیه لازم را برای برطرف ساختن این کاستی‌ها و بهبود کیفی و علمی این فصلنامه فراهم سازد.

اهداف و سوالات تحقیق

هدف از این تحقیق، تحلیل محتوای کلیه مقالات منتشر شده در ۳۰ شماره نخست دوفصلنامه علمی - پژوهشی گلجام از ابتدا (۱۳۸۴) تا سال ۱۳۹۵ جهت پاسخ‌گویی به سؤالات اصلی زیر است.

- ۱- توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در طول سال‌های مورد بررسی چگونه است؟
- ۲- توزیع فراوانی میزان مشارکت علمی (فردی یا گروهی) در تولید مقالات به چه صورت بوده است؟
- ۳- تنوع و گرایش موضوعی مقالات مستخرج از طرح‌های تحقیقاتی و پایان‌نامه‌های دانشجویی چگونه است؟

- ۴- توزیع فراوانی سطوح علمی و جنسیتی نویسندگان در تولید مقالات به چه صورت بوده است؟
- ۵- پرکارترین نویسندگان چه کسانی هستند؟
- ۶- گرایش‌های موضوعی مقالات دوفصلنامه کدامند و تا چه میزان منطبق با دسته‌بندی موضوعی هیأت تحریریه دوفصلنامه می‌باشند؟
- ۷- توزیع فراوانی وابستگی سازمانی تولیدکنندگان مقالات به چه صورت بوده است؟

- ۸- نوع پژوهش‌ها به لحاظ ماهیت داده‌ها (کمی، کیفی، ترکیبی) به چه صورت بوده است؟
- ۹- روش جمع‌آوری اطلاعات مقالات گلجام به چه صورت بوده است؟

پاسخ به سوالات فوق می‌تواند داده‌های اولیه لازم برای اتخاذ تصمیمات مقتضی بر اساس سیاست‌های

دو فصلنامه گلجام را پیش‌روی دست‌اندرکاران این نشریه قرار دهد.

مبانی نظری و روش تحقیق

این پژوهش به‌لحاظ هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی است که با استفاده از قابلیت‌های روش تحقیق تحلیل محتوا به انجام رسیده است. «روش تحلیل محتوا پژوهشگر را قادر می‌سازد تا به تهیه، بیان و ارزیابی انتقادی از طرح پژوهش، مستقل از نتایج آن بپردازد» (ساروخانی، ۱۳۸۹: ۴۲). این روش در پی عینیت بخشیدن، کمی کردن و سنجه‌پذیر ساختن داده‌ها از طریق به‌کارگیری مفاهیم عمدتاً کمی است. از آن‌رو که در این روش، تحلیل محتوای پیام‌ها در قالب عبارت‌های عددی و در نتیجه، استفاده از فنون کمی است که قابلیت آن را افزایش می‌بخشد، باید داده‌های به‌کار گرفته شده در این روش به صورت کمی (درصد و شمارش) تبدیل شود. در غیر این صورت، تحلیل محتوا نیست (ازکیا، ۱۳۹۳: ۳۹۰). از این روش غالباً در شناسایی، تحلیل و ضبط محتوای منابع چاپی مانند اسناد یا متون و غیرچاپی مانند برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی استفاده می‌شود. امروزه با وجود انبوه داده‌های اطلاعاتی و حجم گسترده آن‌ها در یک حوزه مطالعاتی خاص، دیگر امکان اشراف بر همه جنبه‌های متون بر پژوهشگران به سادگی امکان‌پذیر نیست. به‌طور مثال تعیین محتوای برنامه‌های یک شبکه تلویزیونی خاص یا سرمقاله‌های یک نشریه در طول سال بدون استفاده از روش‌های علمی از جمله روش تحلیل محتوا امکان‌پذیر نیست. از طرفی شناخت جهت‌گیری و سیاست‌های یک رسانه اعم از دیداری و یا شنیداری یا متنی برای کنترل، هدایت و بازنگری مستمر محتوای آن‌ها برای مسئولین آن رسانه اهمیت ویژه‌ای یافته است. مسئولین یا مدیران علمی مجلات علمی برای بازنگری دوره‌ای

در جهت شناخت محتوا و جهت‌گیری عناوین و موضوعات مقالات انتشار یافته نیازمند به‌کارگیری قابلیت‌های روش تحلیل محتوا به‌عنوان یک روش قابل اعتماد در جهت اهداف خویش هستند. از ویژگی‌های شاخص روش تحلیل محتوا در دسترس بودن متن داده‌ها بدون دخالت محقق در جهت‌گیری و نتایج نوشتارها است.

در پژوهش حاضر محتوای کلیه مقالات دوفصلنامه علمی- پژوهشی گلجام تا کنون (۳۰ شماره) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. روش کار به این صورت بود که پس از مشخص شدن جامعه آماری نمونه تحقیق، نخست نسخه‌های منتشر شده دوفصلنامه تهیه و با مراجعه به عنوان و محتوای مقالات، اطلاعات لازم بر محور سؤالات و اهداف پژوهش جمع‌آوری و کدگذاری شد. در ادامه نتایج کمی این داده‌ها در قالب جداول و نمودارهای مربوط استخراج و سپس به جهت تطبیق و قیاس بهتر یافته‌های کمی با نتایج کیفی، تحلیل‌های کیفی مبتنی بر یافته‌های کمی هر بخش در زیر عنوان مربوطه گزارش شدند.

پیشینه پژوهش

با توجه به اهمیت و جایگاه تحلیل محتوا در دسته‌بندی موضوعی و شناخت نوع مطالب منتشرشده در نشریات تخصصی، تحقیقات متعددی با استفاده از این روش به انجام رسیده است. مانند پژوهش‌های متعددی که در حوزه‌های علوم اجتماعی نظیر تحلیل محتوای کتاب‌های درسی، برنامه‌های صدا و سیما، متن روزنامه‌ها و مقالات علمی نشریات ادواری به انجام رسیده است. از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به، محمدی، حسن‌خانی، و امید (۱۳۹۶) با مقاله «تحلیل محتوای مقاله‌های دوفصلنامه تربیت اسلامی»، سلطانی (۱۳۹۳) با مقاله «بررسی، تحلیل و ارزیابی مقالات فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی» و رضایت

(۱۳۹۴) با مقاله «تحلیل محتوایی و استنادی مقاله‌های چاپ شده در فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی» اشاره کرد که نویسندگان این مقالات با استفاده از قابلیت‌های روش تحلیل محتوا به بررسی و ارزیابی شکلی و محتوایی مقالات مجلات یاد شده پرداخته‌اند. در حوزه مطالعات فرش دست‌باف نیز می‌توان به پژوهش حریری و عابدی (۱۳۹۲) اشاره کرد. این نویسندگان در مقاله‌ای با موضوع پژوهش و نگارش در صنعت فرش: رویکرد علم‌سنجی با تأکید بر سهم ایران، به تحلیل عملکرد پژوهش و نگارش در زمینه فرش در بین مقالات نمایه شده در سایت Science Direct پرداختند. اینان با تحلیل ۶۳۵ عنوان مقاله نشان دادند ایران با داشتن ۱۰ عنوان مقاله علمی در این سایت در رتبه ۱۵ در بین کشورهای تولیدکننده مقالات علمی در زمینه فرش قرار دارد. رتبه‌های نخست این فهرست متعلق به امریکا، انگلیس، آلمان، ایتالیا و چین می‌باشند.

شناسنامه دوفصلنامه گلجام^۱

نام مجله: علمی- پژوهشی گلجام

دوره انتشار: دوفصلنامه

صاحب امتیاز: انجمن علمی فرش ایران

مدیر مسئول: دکتر محمدتقی آشوری

سرمدیر: دکتر حبیب‌اله آیت‌اللهی

اسامی کنونی هیأت تحریریه (به ترتیب حروف

الفبا) و تعلق سازمانی آن‌ها^۲

دکتر محمدتقی آشوری «استاد دانشگاه هنر»،

دکتر حبیب‌اله آیت‌اللهی «دانشیار دانشگاه شاهد»،

استاد رضا اله‌داد «مدرس دانشگاه و کارشناس فرش»،

دکتر سیدجلال‌الدین بصام «دانشیار موسسه آموزش

عالی علمی- کاربردی جهاد کشاورزی»، دکتر رقیه

بهزادی «دانشیار بازنشسته پژوهشگاه علوم انسانی

و مطالعات فرهنگی»، دکتر سیروس پرهام «محقق

فرش و صاحب تألیف»، دکتر امیرحسین چیت‌سازیان

دوفصلنامه
علمی- پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۳
بهار و تابستان ۱۳۹۷

«دانشیار دانشکده هنر و معماری هنر دانشگاه کاشان»، استاد مهدی حسینی «استاد دانشگاه هنر»، دکتر حسن خاتمی «استادیار دانشکده معماری و هنر دانشگاه کاشان»، دکتر ابوالقاسم دادور «استاد گروه پژوهش هنر دانشگاه الزهراء»، دکتر مجید صباغ کرمانی «دانشیار دانشگاه تربیت مدرس»، استاد محمدرضا عابد «مدرس دانشگاه و کارشناس فرش»، دکتر مجید منتظر «استاد دانشگاه صنعتی امیرکبیر»، دکتر محسن نیازی «استاد دانشگاه کاشان»

مدیر داخلی: دکتر مهدی کشاورزافشار

مدیر اجرایی: آقای حجت‌اله رشادی

مدیر سایت: آقای سیدمحمد مهدی میرزاامینی

نشانی وبسایت: www.goljaam.icsa.ir

مجوز وزارت علوم: ۳/۲۹۱۰/۱۳۵۸ مورخ ۸۳/۲/۱۷

یافته‌های پژوهش

از تحلیل محتوای مقالات ۳۰ شماره از دوفصلنامه علمی - پژوهشی گلجام با محوریت سؤالات و اهداف طرح شده پژوهش نتایج زیر حاصل شد.

۱- توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در طول سال‌های مورد بررسی چگونه است؟

با بررسی تاریخچه انتشار ۳۰ شماره از دوفصلنامه علمی - پژوهشی گلجام بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵ مشخص شد دوفصلنامه گلجام در شش سال اول انتشار خود و تا شماره ۲۰ (۱۳۹۰) به صورت فصلنامه منتشر می‌شده است و از شماره ۲۱ (۱۳۹۱) انتشار نشریه از حالت فصلنامه به دوفصلنامه تغییر یافته است^۳. همچنین در دوره انتشار نشریه به صورت فصلنامه شماره‌های ۴ و ۵ (۱۳۸۵) و شماره‌های ۶ و ۷ (۱۳۸۶) مجله با یکدیگر ادغام شده و در یک شماره منتشر شده‌اند. (جدول شماره ۱). از طرفی بررسی تاریخ انتشار تقویمی و به‌روز شماره‌های اخیر

نشریه با تاریخ درج شده روی جلد آنها نشان داد، زمان انتشار نشریه حدود یک سال از تاریخ تقویمی، عقب است. به‌طور مثال شماره ۳۱ نشریه که همزمان با ویرایش و انجام اصلاحات نهایی پژوهش حاضر (خرداد ۱۳۹۷) به چاپ رسید، تاریخ بهار و تابستان ۱۳۹۶ را بر روی جلد خود دارد.

در راستای پی‌بردن به دلایل، عدم انتشار منظم و به‌روز شمارگان نشریه و ادغام برخی شماره‌های آن با یکدیگر مصاحبه‌ها و استعلام‌هایی از مدیران مسئول و اجرایی نشریه گلجام صورت گرفت. برآیند اظهارات این مسئولان (دکتر آشوری مدیر مسئول، دکتر کشاورزافشار مدیر داخلی، آقای رشادی مدیر اجرایی) نشان داد دو عامل زیر در بروز این تغییرات نقش اصلی را داشته‌اند.

الف- تخصصی بودن گستره مطالعاتی نشریه و محدود شدن آن به حوزه فرش دست‌باف باعث محدودیت کمی مقالات رسیده شده است. از طرفی لزوم چاپ مقالاتی با کیفیت پژوهشی مطلوب باعث طولانی شدن فرآیند ارزیابی و پذیرش مقالات شده و تأخیر در آماده‌سازی و چاپ منظم شماره‌های نشریه را موجب شده است.^۴

ب- مشکلات حوزه نشر به‌ویژه محدودیت در تأمین مالی هزینه‌های چاپ، دیگر عامل عمده تأخیر در انتشار منظم فصلنامه و تبدیل آن به دوفصلنامه بوده است.

در مدت ۱۲ سال انتشار این مجله در قالب فصلنامه و دوفصلنامه در مجموع تعداد ۱۷۹ مقاله در ۳۰ شماره (۲۸ مجلد) آن به چاپ رسیده است که میانگین سهم هر شماره ۶/۳۹ مقاله بوده است. این تعداد مقاله از بین ۴۳۰ مقاله ارسال شده، ارزیابی و انتخاب شده‌اند که نشان می‌دهد به‌طور میانگین ۴۱/۶۲ درصد مقالات رسیده، پس از ارزیابی و اعمال مراحل داوری مورد پذیرش واقع شده‌اند.

جدول ۱. توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در طول سال‌های مورد بررسی، مآخذ: یافته‌های تحقیق.

سال	شماره‌های مجله	مجموع تعداد مقالات	درصد
۱۳۸۴	۱	۵	۲/۷۹
۱۳۸۵	۲-۳- (۵ و ۴)	۱۷	۹/۴۹
۱۳۸۶	۷ و ۶- ۸	۱۶	۸/۹۳
۱۳۸۷	۹- ۱۰- ۱۱	۲۲	۱۲/۲۹
۱۳۸۸	۱۲- ۱۳- ۱۴	۲۱	۱۱/۷۳
۱۳۸۹	۱۵- ۱۶- ۱۷	۲۰	۱۱/۱۷
۱۳۹۰	۱۸- ۱۹- ۲۰	۱۸	۱۰/۰۵
۱۳۹۱	۲۱- ۲۲	۱۲	۶/۷۰
۱۳۹۲	۲۳- ۲۴	۱۲	۶/۷۰
۱۳۹۳	۲۵- ۲۶	۱۲	۶/۷۰
۱۳۹۴	۲۷- ۲۸	۱۲	۶/۱۰
۱۳۹۵	۲۹- ۳۰	۱۲	۶/۷۰
مجموع	۳۰ شماره	۱۷۹ مقاله	۱۰۰ درصد

همان‌طور که داده‌های جدول شماره ۱ نشان می‌دهند، بیشترین تعداد مقالات (۲۲ عنوان) در سال ۱۳۸۷ و کمترین میزان مقالات در شماره نخست دوفصلنامه در سال ۱۳۸۴ (۵ عنوان) بوده است. با دقت در داده‌های این جدول مشخص می‌شود که استاندارد شش عنوان مقاله برای هر شماره - که در سامانه رتبه‌بندی نشریات علمی وابسته به وزارت علوم قید شده است (۱۳۹۰) - به‌جز در شماره نخست و شماره‌های تجمیعی (۴ و ۵) و (۶ و ۷) برای بقیه شماره‌ها رعایت شده است.

۲- توزیع فراوانی میزان مشارکت علمی (فردی یا گروهی) در تولید مقالات به چه صورت بوده است؟ امروزه پژوهش‌های مشارکتی به‌علت استفاده از تخصص و توانمندی پژوهشگران مختلف در زمینه‌ای خاص از جایگاه خاصی به‌ویژه در انجام تحقیقات

بین‌رشته‌ای برخوردار هستند. بررسی نحوه محاسبه سهم امتیازات پدیدآورندگان فعالیت‌های پژوهشی مشترک که در «شیوه‌نامه اجرایی آیین‌نامه ارتقای اعضا هیأت علمی» به دانشگاه‌ها (مصوب ۱۳۹۵/۰۸/۰۸) ابلاغ شده است، نشان می‌دهد که پژوهش‌های مشارکتی نسبت به پژوهش‌های فردی و مستقل، در مجموع از امتیاز بیشتری برخوردار هستند. این امر اولویت داشتن پژوهش‌های مشارکتی را در بین سیاست‌گذاران نشان می‌دهد. بررسی توزیع فراوانی میزان مشارکت علمی در نگارش مقالات دوفصلنامه گلجام نشان می‌دهد، تمایل پژوهشگران به انجام پژوهش‌های دونفره با ۴۲/۶۹ بیشترین میزان را به خود اختصاص داده است. پژوهش‌های پنج نفره نیز با ۲/۲۴ کمترین میزان مشارکت در نگارش مقالات را به خود اختصاص داده است. نکته قابل توجه در

داده‌های جدول شماره ۲ روند رو به رشد پژوهش‌های مشارکتی در سال‌های اخیر است که علت آن را باید در راه‌اندازی تحصیلات تکمیلی فرش در مقاطع کارشناسی‌ارشد و انجام پژوهش‌های دانشجویی در قالب پایان‌نامه و یا رساله‌های دکتری جستجو کرد

که با هدایت تیم راهنمای پژوهش منجر به استخراج مقالات پژوهشی و انتشار آن در نشریات علمی حوزه هنر از جمله دوفصلنامه گلجام می‌شود (در جدول شماره ۳ به‌طور تفصیلی به این مورد پرداخت شده است).

جدول ۲. توزیع فراوانی میزان مشارکت علمی (فردی یا گروهی) در تولید مقالات، مآخذ: یافته‌های تحقیق.

تعداد نویسندگان سال نشر	یک نویسنده	دو نویسنده	سه نویسنده	چهار نویسنده	پنج نویسنده
۱۳۸۴	۱	۴	۰	۰	۰
۱۳۸۵	۹	۸	۰	۰	۰
۱۳۸۶	۳	۶	۵	۲	۰
۱۳۸۷	۹	۹	۳	۱	۰
۱۳۸۸	۵	۱۱	۴	۱	۰
۱۳۸۹	۱	۷	۱۱	۱	۰
۱۳۹۰	۷	۷	۱	۲	۱
۱۳۹۱	۲	۶	۱	۱	۱
۱۳۹۲	۳	۳	۳	۲	۱
۱۳۹۳	۲	۵	۵	۰	۰
۱۳۹۴	۵	۲	۲	۳	۰
۱۳۹۵	۱	۸	۱	۱	۱
تعداد	۴۸	۷۶	۳۵	۱۴	۴
درصد	۲۶/۹۶	۴۲/۶۹	۱۹/۶۶	۷/۸۲	۲/۲۴

۳- تنوع و گرایش موضوعی مقالات مستخرج از طرح‌های تحقیقاتی و پایان‌نامه‌های دانشجویی چگونه است؟

امروزه طرح‌های تحقیقاتی متعددی با هدف توسعه دانش فرش در حوزه‌های مختلف آن توسط نهادها و سازمان‌های مرتبط و نیز دانشگاه‌هایی که رشته‌ها و تخصص‌های مربوط به بخش‌های مختلف تولید فرش را در خود دارند، به انجام می‌رسد. همچنین دانشگاه‌های مجری تخصص‌ها و دانش‌های میان‌رشته‌ای مرتبط با

فرش دست‌باف نیز پژوهش‌هایی را در قالب پایان‌نامه‌های دانشجویی در مقطع کارشناسی‌ارشد و رساله‌های دکتری به انجام می‌رسانند. در این بخش با بررسی مقالات ۳۰ شماره نشریه گلجام تلاش شده است تا میزان فراوانی مقالات مستخرج از طرح‌های تحقیقاتی و پایان‌نامه‌های دانشگاهی به تفکیک مراکز حامی این پژوهش‌ها بررسی و حوزه موضوعی این پژوهش‌ها نیز مشخص شود. بررسی‌ها نشان داد براساس گزارش نویسندگان

مقالات تعداد ۳۶ مقاله از مجموع ۱۷۹ مقاله چاپ شده در ۳۰ شماره نخست گنجام مستخرج از یک طرح پژوهشی و یا پایان‌نامه دانشجویی بوده‌اند. جدول شماره ۳ سهم هر یک از سازمان‌های حامی در انجام طرح‌های تحقیقاتی و یا پایان‌نامه‌های منجر به استخراج و چاپ مقاله در نشریه گنجام را به تفکیک شماره و سال چاپ مقاله نشان می‌دهد. طبق اطلاعات جدول شماره ۳، مقالات مستخرج

از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد با ۱۷ عنوان و ۴۷/۲ درصد بیشترین فراوانی را در بین این گروه از مقالات به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به اشتغال جمع قابل توجهی از دانشجویان در گرایش‌های مختلف رشته فرش دستباف در دانشگاه‌ها (طراحی، مواد اولیه و رنگرزی، مدیریت، پژوهش در فرش) و تدوین پروژه‌های نهایی در قالب پایان‌نامه، این نتایج قابل توجیه می‌باشند.

جدول شماره ۳. ارزیابی وضعیت مقالات مستخرج از طرح‌های تحقیقاتی، مأخذ: یافته‌های تحقیق.

شماره و سال نشریه	طرح‌های دانشگاهی	مرکز ملی فرش	پایان‌نامه	
			مقطع دکتری	
۲ (۱۳۸۴)		۲		
۸ (۱۳۸۶)		۱		
۹ (۱۳۸۷)			۱	
۱۱ (۱۳۸۷)			۱	
۱۳ (۱۳۸۸)			۱	
۱۵ (۱۳۸۹)	۱			
۱۶ (۱۳۸۹)			۱	
۱۷ (۱۳۸۹)			۱	
۱۸ (۱۳۹۰)	۱			
۱۹ (۱۳۹۰)			۱	
۲۰ (۱۳۹۰)		۱	۱	
۲۱ (۱۳۹۱)			۲	۱
۲۲ (۱۳۹۱)		۱	۱	
۲۳ (۱۳۹۲)	۱		۱	
۲۵ (۱۳۹۳)	۱		۱	
۲۶ (۱۳۹۳)	۱	۱	۲	
۲۷ (۱۳۹۴)			۲	
۲۸ (۱۳۹۴)			۲	۲
۲۹ (۱۳۹۵)	۱		۱	۱
۳۰ (۱۳۹۵)		۱		
جمع	۶	۷	۱۷	۶

نگاهی به روند پذیرش و چاپ مقالات مستخرج از پایان‌نامه‌های دانشجویی طبق جدول شماره ۳ نشان می‌دهد این روند در سال‌های اخیر از رشد بیشتری برخوردار شده است. به‌ویژه از سال ۱۳۹۱ که مصادف با فارغ‌التحصیلی دوره‌های نخست دانشجویان مقطع کارشناسی‌ارشد بوده است تا کنون این روند همواره روند افزایشی مستمری داشته که تأییدکننده نقش دانشجویان و فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی‌ارشد فرش در افزایش مقالات مستخرج از پایان‌نامه‌های دانشجویی است.

همچنین یافته‌های این بخش نشان دادند که دانشگاه هنر اسلامی تبریز در میان دانشگاه‌های مجری دوره کارشناسی‌ارشد در گرایش‌های سه‌گانه مدیریت، مواد اولیه و رنگریزی، طراحی فرش با ۴ عنوان مقاله جایگاه نخست وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات مستخرج از پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد را به خود

اختصاص داده است.

در ادامه این بخش به بررسی گرایش موضوعی مقالات چاپ شده مستخرج از طرح‌های تحقیقاتی و پایان‌نامه‌های دانشجویی پرداخته شده است. با استخراج و تحلیل این اطلاعات می‌توان تا اندازه‌ای با علاقه‌مندی‌های پژوهشی و حوزه‌های مطالعاتی محققین حوزه فرش آشنا شده و در جهت هدایت و جهت‌دهی مطلوب به این‌گونه پژوهش‌ها اقدام نمود. طبق اطلاعات جدول شماره ۴ و در مجموع موضوعات مرتبط با حوزه طرح و نقش با ۲۱ عنوان و سهم ۵۸/۳ درصدی بیشترین فراوانی موضوعی را در بین مقالات مستخرج از طرح‌های تحقیقاتی به خود اختصاص داده است. همچنین آمار تفکیکی مقالات مرتبط به هر یک از سازمان‌ها و مقاطع نیز نشان از فراوانی پژوهش‌های حوزه طرح و نقش نسبت به سایر حوزه‌ها دارد.

جدول شماره ۴. گرایش موضوعی مقالات مستخرج از طرح‌های پژوهشی، مأخذ: یافته‌های تحقیق.

پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی					مرکز ملی فرش					دانشگاهی		
دکتری					کارشناسی‌ارشد							
تاریخ و فرهنگ	اقتصاد و بازرگانی	طرح و نقش	طرح و نقش	طرح و نقش	رنگریزی	رنگریزی	رنگریزی	رنگریزی	رنگریزی	رنگریزی	رنگریزی	رنگریزی
۱	۱	۱	۲	۱	۱	۱۴	۲	۱	۲	۱	۲	۳

۴- توزیع فراوانی سطوح علمی و جنسیتی نویسندگان در تولید مقالات به چه صورت بوده است؟
سطح علمی نویسندگان مقالات یک نشریه تخصصی یکی از موارد موثر در غنای علمی، جریان

سازی و تاثیرگذاری آن بر جامعه مخاطب خویش به‌شمار می‌رود. نتایج بررسی سطوح علمی نویسندگان مقالات دوفصلنامه گلجام در جدول ۵ به تفکیک مقطع تحصیلی نشان داده شده است.

جدول شماره ۵. توزیع فراوانی سطوح علمی نویسندگان در تولید مقالات، مآخذ: یافته‌های تحقیق.

جنسیت	زن		مردان		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد مشارکت
کارشناسی	۲	۱/۹۸	۲	۷۱/	۴	۱/۰۵
دانشجوی کارشناسی ارشد	۱۹	۱۸/۸۱	۱۷	۶/۰۹	۳۶	۹/۴۷
کارشناسی ارشد	۳۴	۳۳/۶۶	۴۵	۱۶/۱۲	۷۹	۲۰/۷۸
دانشجوی دکتری	۱۴	۱۳/۸۶	۲۵	۸/۹۶	۳۹	۱۰/۲۶
دکتر	۲۱	۲۰/۷۹	۱۳۸	۴۹/۴۶	۱۵۹	۴۱/۸۴
نامشخص	۱۱	۱۰/۸۹	۵۲	۱۸/۶۳	۶۳	۱۶/۵۷
جمع کل	۱۰۱	۱۰۰/	۲۷۹	۱۰۰/	۳۸۰	
					مردان	زن
					۷۳/۴۲	۲۶/۵۷

آنچه از اطلاعات جدول شماره ۵ برمی‌آید این است که نویسندگان مرد با ۲۷۹ نفر و ۷۳/۴۲ درصد اکثریت مطلق را در نگارش و چاپ مقالات دوفصلنامه گلجام در مقابل سهم ۱۰۱ نفری و ۲۶/۵۷ درصدی زنان به خود اختصاص داده‌اند. سهم ۱۳/۳۳ درصدی زنان (معادل یک نفر) در ترکیب هیأت تحریریه دوفصلنامه در مقابل سهم ۸۶/۶۶ درصدی مردان (معادل ۱۳ نفر) نیز نشان می‌دهد این موضوع نیازمند توجه بیشتری است. بررسی ترکیب جنسیتی دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته فرش نشان می‌دهد در سال‌های اخیر گروه جنسیتی خانم‌ها سهم حداکثری را در این دوره‌ها دارا می‌باشند، لذا انتظار می‌رود آثار این برتری کمی در تعداد دانش‌آموختگان خانم در انتشار مقالات علمی نیز مشهود باشد. از این با بررسی داده‌های جدول شماره ۵ شاهد برتری نسبی مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد خانم‌ها (۱۹ مورد) نسبت به مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد آقایان (۱۷ عنوان) هستیم. نکته قابل توجه دیگر این

که در گروه زنان بیشترین فراوانی از نظر سطح علمی نویسندگان مربوط به مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد با ۳۴ نفر و سهم ۳۳/۶۶ درصد است در حالی که این مقوله در گروه مردان مربوط به مقطع تحصیلی دکتری با ۱۳۸ نفر و سهم ۴۹/۴۶ درصدی است. با توجه به سهم حداکثری زنان دانشجوی در مقاطع مختلف رشته فرش و نیز برتری مقالاتی با نویسندگان دانشجوی دکتری مرد با ۲۵ مورد نسبت به مقالات دانشجویان دکتری خانم با ۱۴ مورد، آمار فوق معنی‌دار و احتمالاً نشان‌دهنده کم‌کار بودن زنان تحصیل کرده با مدرک دکتری در نگارش مقالات نسبت به مردان و یا عدم تداوم روند تحصیل خانم‌ها تا مقطع دکتری بوده و نیازمند بررسی دلایل زمینه‌ای بروز چنین وضعیتی در میان زنان دانش‌آموخته فرش است. در مجموع نیز نویسندگان با درجه علمی دکتری با اختصاص ۴۱/۸۴ درصد مقالات به خود بیشترین سهم را در نگارش مقالات گلجام داشته‌اند که نشان از سطح علمی قابل قبول نویسندگان مقالات این نشریه دارد.

۵- سهم اعضای هیأت تحریریه در مجموع مقالات

طبق بند ۴-۳ آیین نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور (۱۳۹۰، ۵) سهم مقالات متعلق به اعضای گروه دبیران، مدیرمسئول و سردبیر در هر شماره از نشریه در صورتی که نویسنده اول و یا دوم باشند نباید بیش از دو مقاله باشد. ضمناً هر فرد می تواند حداکثر یک مقاله به عنوان نویسنده اول در هر شماره داشته باشد. در هر شماره از نشریه نباید بیش از ۴۰ درصد مقالات متعلق به گروه دبیران، مدیرمسئول و سردبیر باشد. بررسی های انجام شده از ۱۸۷ عنوان مقاله منتشر شده در ۳۰ شماره نشریه گلجام نشان داد، اعضای هیأت تحریریه و سردبیر و مدیرمسئول نشریه گلجام در مجموع در نگارش ۴۵ عنوان مقاله برابر با ۲۵/۲ درصد کل مقالات مشارکت داشته اند که با توجه به ضوابط اعلامی وزارت علوم آمار قابل قبول و متناسبی به نظر می رسد.

در ادامه، بررسی اسامی نویسندگان مقالات برای شناخت نویسندگان پرکار و تکراری نشان داد ۵ نفر از شش نفر نخست نویسندگان پرکار نشریه را اعضای هیأت تحریریه دوفصلنامه تشکیل می دهند. نکته دیگر این که هر شش نفر نویسنده پرکار نشریه را گروه جنسیتی مردان تشکیل داده اند.

۶- توزیع فراوانی وابستگی سازمانی تولیدکنندگان مقالات به چه صورت بوده است؟

با بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات نشریه و بر اساس داده های حاصل از جدول شماره ۶، فهرست مؤسساتی که در نگارش بیش از ۱۰ عنوان مقاله مشارکت داشته اند به ترتیب مشخص و گزارش شده اند. داده های این جدول نشان می دهد که نویسندگان وابسته به دانشگاه تربیت مدرس با مشارکت در نگارش ۴۳ عنوان مقاله، دانشگاه کاشان با ۳۲ و دانشگاه شاهد با ۳۱ عنوان مقاله در صدر جدول

توزیع فراوانی وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات گلجام قرار دارند. در این بین قرارگیری دانشگاه های تربیت مدرس و شاهد در صدر جدول وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات در حضور دانشگاه های مجری دوره های تحصیلات تکمیلی فرش همچون دانشگاه هنر تهران و هنر اسلامی تبریز نشان از پرکار بودن اساتید و دانشجویان این دو دانشگاه در پژوهش و نگارش مقالات حوزه فرش دارد. با عنایت به این که دانشگاه تربیت مدرس به عنوان مرکز دانشگاهی ویژه تحصیلات تکمیلی در بین دانشگاه های کشور مطرح و به لحاظ رتبه بندی دانشگاه ها از جایگاه بالایی نیز برخوردار است. لذا دانشجویان این دانشگاه در قالب پایان نامه های کارشناسی ارشد و رساله های دکتری به انجام پژوهش های متعددی در حوزه های علوم انسانی و هنر می پردازند و نتایج این پژوهش ها در قالب مقالات علمی در نشریات معتبر از جمله گلجام به چاپ می رسند. از این رو قرارگیری این دانشگاه در صدر جدول ارزیابی وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات گلجام قابل انتظار است. بررسی ها نشان می دهند، با راه اندازی و توسعه گرایش های رشته کارشناسی ارشد فرش در دانشگاه های مجری این دوره ها و فارغ التحصیلی دانش آموختگان این رشته از سال ۱۳۹۱، این روند به نفع دانشگاه های مجری دوره های تحصیلات تکمیلی فرش در حال تغییر است.

یافته های این بخش نشان می دهد «موسسه تحقیقاتی فیزیک کاربردی دانشگاه صنعتی چک-پراگ» تنها مؤسسه خارجی است که وابستگی سازمانی یکی از نویسندگان (واوریک، ۱۳۸۷ شماره ۹) را به خود اختصاص داده است.

با توجه به این که وابستگی سازمانی ۲۲ نفر از نویسندگان مقالات گلجام در ۳۰ شماره نخست آن مشخص نشده است، لذا به نظر می رسد بهتر است

تکمیل اطلاعات نویسندگان در مرحله پذیرش مقالات موردتوجه مدیران نشریه قرار گیرد.

جدول شماره ۶ توزیع فراوانی وابستگی سازمانی تولیدکنندگان مقالات، مأخذ: یافته‌های تحقیق.

ردیف	نام موسسه یا سازمان	فراوانی
۱	دانشگاه تربیت مدرس	۴۳
۲	دانشگاه کاشان	۳۲
۳	دانشگاه شاهد	۳۱
۴	دانشگاه هنر اسلامی تبریز	۲۰
۵	دانشگاه هنر اصفهان	۱۸
۶	دانشگاه الزهرا	۱۸
۷	دانشگاه امیرکبیر	۱۶
۸	دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد	۱۶
۹	دانشگاه شهرکرد	۱۱
۱۰	دانشگاه تهران	۱۱
۱۱	نامشخص (بدون ذکر نام موسسه)	۲۲

۷- گرایش‌های موضوعی مقالات دوفصلنامه کدامند و تا چه میزان منطبق با دسته‌بندی موضوعی و اهداف دوفصلنامه است؟

طبق روند ثابتی در دومین صفحه تمام شماره‌های دوفصلنامه گلجام و در بخش راهنمای نویسندگان قید شده است که «در این مجله نتیجه پژوهش‌ها و تجربه‌های علمی در زمینه فرش و زیراندازها و توسعه دانش در این زمینه به‌ویژه در یکی از موضوعات: طرح و نقش، رنگ‌بندی، رنگ‌رزی، بافت، مرمت، مواد اولیه، اقتصاد و بازرگانی، مدیریت، تاریخ و فرهنگ، جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی فرش منتشر می‌شود». در قالب سؤال حاضر و براساس دسته‌بندی موضوعی یاد شده که طبیعتاً انتظارات و هدف‌گذاری هیأت تحریریه دوفصلنامه را نشان می‌دهد، به بررسی میزان تطابق این انتظارات با گرایش‌های موضوعی مقالات چاپ شده

در ۳۰ شماره نخست دوفصلنامه پرداخته شده است. جدول شماره ۷ توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات را براساس محورهای یازده‌گانه فوق نشان می‌دهد. لازم به توضیح اینکه با توجه به موضوع و محتوا، برخی مقالات هم‌زمان در دو گروه موضوعی جای گرفته‌اند.

نتایج حاصل از جدول شماره ۷ نشان می‌دهد، مقالات با موضوع طرح و نقش با ۵۱/۵ درصد بیشترین میزان علاقه‌مندی پژوهشگران را در نگارش مقالات حوزه فرش به خود اختصاص داده است. در ردیف دوم و با فاصله بسیار مقالات حوزه مدیریت با ۱۲/۱ درصد قرار دارند. مقالاتی با موضوع مردم‌شناسی و رنگ‌بندی فرش نیز هر کدام با یک عنوان و ۵ درصد کمترین اقبال را در نگارش مقالات از آن خود ساخته‌اند. مقایسه نتایج حاصل از این جداول با نتایج حاصل از جداول شماره ۳ و ۴ نشان می‌دهد موضوعات مرتبط با حوزه طرح و نقش هم در بین مقالات مستخرج از طرح‌های تحقیقاتی (۵۸/۳ درصد) و هم در مجموع کل مقالات ۳۰ شماره گلجام (۵۱/۵ درصد) بیشترین فراوانی را از آن خود ساخته‌اند. این نتایج نشان‌دهنده عدم توازن در توزیع موضوعی مقالات دوفصلنامه گلجام و غفلت پژوهشگران از انجام پژوهش در سایر حوزه‌های مطالعات فرش‌شناسی است. به‌عنوان مثال در حال حاضر و مطابق با سرفصل مصوب ۱۳۹۶ وزارت علوم، دوره کارشناسی‌ارشد در دانشگاه‌های مجری این دوره در ۴ گرایش طراحی، تولید، مواد اولیه و رنگ‌رزی، و پژوهش در فرش برگزار می‌شود. بنابراین انتظار می‌رود با توجه به یافته‌های جدول شماره ۵ -که سهم قابل توجه دانشجویان و فارغ‌التحصیلان کارشناسی‌ارشد را در نگارش مقالات گلجام نشان می‌دهد- تنوع موضوعی مقالات نیز حداقل منطبق با همین گرایش‌های چهارگانه رشته دانشگاهی فرش باشد. در عین حال به اذعان اکثر کارشناسان چالش‌های

دوفصلنامه علمی - پژوهشی
انجمن علمی فرش ایران
شماره ۳۳
بهار و تابستان ۱۳۹۷

۱۷۵

اصلی فرش ایران در دوره کنونی عمدتاً مربوط به حوزه‌های مدیریت تولید، بازاریابی و فروش است، لذا با توجه به جایگاه انجمن علمی فرش به عنوان مرجع معتبر علمی فرش ایران انتظار می‌رود راهکارهای افزایش سهم پژوهش‌های کاربردی و راه‌گشا در این زمینه‌ها از طرف مسئولین مورد مطالعه قرار گیرد.

جدول شماره ۷. توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات دوفصلنامه، مآخذ: یافته‌های تحقیق.

موضوع	سال	طرح و نقش	میدان	اقتصاد و بازرگانی	تاریخ و فرهنگ	مردم و ادویه	رنگرزی	بافت	پایه‌شناسی	معماری	رنگ‌بندی	مردم‌شناسی
۱۳۸۴	۴	-	-	-	۱	-	۱	۱	-	-	-	-
۱۳۸۵	۶	۱	-	-	۱	-	۲	۲	۲	۱	۱	۱
۱۳۸۶	۷	۳	۱	۲	۱	۴	-	-	۱	-	-	-
۱۳۸۷	۱۶	۳	۱	۱	۱	۱	-	-	-	۱	-	-
۱۳۸۸	۱۳	۲	۱	۲	۲	-	-	۱	۱	۱	-	-
۱۳۸۹	۹	۱	۵	۱	۱	۳	-	۲	۱	-	-	-
۱۳۹۰	۹	۲	۳	۱	۲	۱	۱	-	-	-	-	-
۱۳۹۱	۱۰	۲	-	۲	۲	-	-	-	-	-	-	-
۱۳۹۲	۷	۲	۲	۲	۱	۱	-	-	-	-	-	-
۱۳۹۳	۶	۳	-	-	-	۱	۱	-	-	-	-	-
۱۳۹۴	۷	-	۳	۱	۱	-	۱	-	-	-	-	-
۱۳۹۵	۴	۴	۱	۲	۲	-	-	-	۱	-	-	-
جمع	۹۸	۲۳	۱۷	۱۵	۱۲	۶	۶	۶	۶	۴	۱	۱
درصد	۵۱/۵	۱۲/۱	۸/۹	۷/۹	۶/۳	۳/۱	۳/۱	۳/۱	۳/۱	۲/۱	۵/۵	۵/۵

تقسیم‌بندی موضوعی مقالات دوفصلنامه نشان می‌دهد گسترده جغرافیایی و یا به عبارتی میدان تحقیق در مقالات گلجام به جز چهار مورد همگی محدود به مطالعه قالی‌های ایرانی بوده است. چهار مورد یاد شده نیز به صورت مطالعه تطبیقی فرش‌های بخشی از ایران با نمونه‌هایی از ارمنستان (سلطانی‌نژاد، ۱۳۸۹ شماره ۱۷)، قفقاز (محمودی، ۱۳۸۷ شماره ۱۱)، افغانستان (کشاورز، ۱۳۹۱ شماره ۲۱) و فرانسه (سلطانی گوکی و کشاورز ۱۳۹۵ شماره ۲۹) می‌باشند.

۸- نوع پژوهش‌ها به لحاظ ماهیت داده‌ها (کمی، کیفی، ترکیبی) به چه صورت بوده است؟

مطابق جدول شماره ۸، بررسی محتوای پژوهشی مقالات گلجام نشان داد، به لحاظ ماهیت داده‌های استفاده شده در پژوهش‌ها، مقالات کیفی با ۶۴/۴۲ درصد در اولویت نخست پژوهشگران قرار گرفته‌اند. نتایج حاصل از جدول شماره ۵ (توزیع فراوانی

۹

گرایش‌های موضوعی (مقالات) مبنی بر علاقه‌مندی بیش از ۵۰ درصدی پژوهشگران به تحقیق در حوزه طرح و نقش و ماهیت کیفی این‌گونه پژوهش‌ها، چرایی غلبه رویکردهای کیفی در مقالات گنججام را تا حد زیادی توجیه می‌کند. زیرا پژوهش‌های حوزه هنر و علوم انسانی عمده‌تاً ماهیت کیفی دارند و به شیوه توصیفی-تحلیلی به انجام می‌رسند.

۹- روش جمع‌آوری اطلاعات مقالات گنججام به چه صورت بوده است؟

با توجه به اهمیت و جایگاه روش گردآوری اطلاعات در اعتبارسنجی یافته‌های پژوهشی، در این بخش با مطالعه مقالات نشریه گنججام به استخراج معرفی روش‌های گردآوری اطلاعات این مقالات پرداخته شده است. روش‌های اصلی و چهارگانه جمع‌آوری اطلاعات تحقیق شامل: بررسی اسناد و مدارک، انجام مصاحبه میدانی، مشاهده آزمایشگاهی و تکمیل پرسشنامه عمدتاً در زیر دو عنوان کلی کتابخانه‌ای و میدانی دسته‌بندی و معرفی می‌شوند. با توجه به این‌که اعلام دقیق روش گردآوری اطلاعات پژوهش از طرف نویسندگان، در بخش عمده‌ای از مقالات بررسی شده صورت نگرفته است، لذا به جهت پرهیز از تفسیر نادرست از طرف نگارنده، در جدول شماره ۹ توزیع فراوانی روش‌های گردآوری مقالات در قالب دو عنوان کلی میدانی و کتابخانه‌ای تفکیک و معرفی شده است.

یافته‌ها نشان می‌دهد از بین ۱۳۵ مقاله که در آنها

روش گردآوری اطلاعات توسط نویسندگان مشخص شده است، روش کتابخانه‌ای با ۵۶ مورد نسبت به روش‌های میدانی با ۴۹ و روش ترکیبی با ۳۰ مورد از فراوانی بیشتری برخوردار بوده است. همچنین از بین ۴۳ مقاله‌ای که در آن‌ها روش گردآوری اطلاعات مشخص نشده است روش‌های کتابخانه‌ای با ۱۹ مورد از فراوانی بیشتری نسبت به روش میدانی و ترکیبی با ۱۲ مورد برخوردار است.

در مجموع یافته‌ها نشان می‌دهد گردآوری اطلاعات به شیوه کتابخانه‌ای با ۷۵ مورد فراوانی بیشتری نسبت به روش میدانی با ۶۱ مورد دارد. با توجه به غلبه مقالاتی با موضوع طرح و نقش در ارزیابی گرایش‌های موضوعی مقالات (جدول شماره ۷) و ماهیت دوگانه پژوهش در این حوزه که انجام پژوهش‌های کتابخانه‌ای در جهت شناخت تحولات تاریخی و فرهنگی نقش‌مایه‌ها و ساختارهای طراحی و نیز به‌کارگیری روش‌های میدانی جهت انجام مصاحبه‌ها و جمع‌آوری نمونه‌های مطالعاتی اختلاف معناداری در شیوه‌های گردآوری اطلاعات مقالات دیده نمی‌شود. انتظار می‌رود در صورتی که توزیع گرایش‌های موضوعی مقالات به صورت متعادل‌تری صورت بگیرد و پژوهش و چاپ مقالات در حوزه‌هایی چون مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی و مرمت نیز از اقبال بیشتری برخوردار شود با توجه به ماهیت این نوع پژوهش‌ها سهم به‌کارگیری روش‌های میدانی در جمع‌آوری اطلاعات تحقیق افزایش یابد.

جدول شماره ۹. توزیع فراوانی روش جمع‌آوری اطلاعات مقالات،

مشخص شده توسط نویسنده مقاله			مشخص نشده توسط نویسنده مقاله		
کتابخانه‌ای	میدانی	ترکیبی	کتابخانه‌ای	میدانی	ترکیبی
۵۶	۴۹	۳۰	۲۰	۱۲	۱۲
۱۳۵			۴۴		

جدول شماره ۸. توزیع فراوانی پژوهش‌ها به لحاظ ماهیت داده‌ها،
ماخذ: یافته‌های تحقیق.

نوع پژوهش	فراوانی	درصد
کمی	۴۹	۲۷/۵
کیفی	۱۱۷	۶۵/۷
ترکیبی	۱۲	۶/۷

نکته قابل توجه در این بخش مشخص نبودن روش گردآوری اطلاعات در ۴۴ مقاله و برابر با ۲۴/۵۸ درصد کل مقالات است، با توجه به این که جمع‌آوری اطلاعات یکی از اصلی‌ترین بخش‌های یک پژوهش علمی را تشکیل می‌دهد لذا انجام منظم و صحیح این کار، تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری از داده‌ها و تعمیم آن‌ها را با سرعت و دقت بیشتری مقدور می‌سازد. از این رو در ارزیابی دقت، اعتبار و ماندگاری (روایی و پایایی) یافته‌های یک پژوهش توجه به شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات تحقیق گام مهمی به شمار می‌رود و گزارش نحوه جمع‌آوری داده‌ها توسط پژوهشگر کمک مهمی به این مسأله خواهد کرد.

■ نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در روش تحقیق تحلیل محتوا، «پژوهشگر با ارتباط مستقیمی که با پیام‌ها دارد خود را بی‌نیاز از مراجعه به فرستنده پیام و انسان‌ها می‌داند و به سراغ محصولات ارتباطی نظیر روزنامه‌ها، کتاب‌ها، گزارش‌ها، خاطرات و سخنرانی‌های افراد می‌رود»^۶. یافته‌های این پژوهش نیز با تحلیل محتوای ۱۷۹ عنوان مقاله چاپ شده در ۳۰ شماره دوفصلنامه علمی - پژوهشی گلجام از سال ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۵ حاصل شدند. هدف از این مطالعه شناسایی جهت‌گیری دوفصلنامه علمی - پژوهشی گلجام به لحاظ توزیع فراوانی مقالات در هر شماره، گرایش‌های موضوعی مقالات، سطح علمی، جنسیت و وابستگی سازمانی نویسندگان، روش تحقیق و نوع مقالات بود. در ادامه نتایج حاصل از این مطالعه در دو حوزه کمی و کیفی جمع‌بندی شده و به همراه پیشنهادهایی در جهت ارتقای وضعیت کمی و کیفی مقالات نشریه، به تفکیک گزارش شده‌اند.

- به لحاظ کمی، نتایج تحلیل محتوای کلیه مقالات دوفصلنامه گلجام از شماره ۱ الی ۳۰ و تطبیق یافته‌ها با مقررات ابلاغی در «آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات

علمی کشور» نشان داد، دوفصلنامه گلجام به لحاظ رعایت اصول و ضوابط مقرر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از وضعیت مناسبی برخوردار است. رعایت تعداد مقالات هر شماره، ترکیب رتبه علمی اعضای هیأت تحریریه نشریه (حداقل ۷ نفر با رتبه دانشیار)، سهم حداقل ۴۰ درصدی مقالات متعلق به اعضای هیأت تحریریه در هر شماره و... مهم‌ترین محورهای مورد ارزیابی در این آیین‌نامه می‌باشند که با تحلیل محتوای مقالات نشریه میزان تطابق یافته‌ها با این ضوابط مشخص شد. رعایت این ضوابط می‌تواند یکی از عوامل کسب رتبه نشریه برتر حوزه هنر در سال ۱۳۹۱ از سوی دوفصلنامه گلجام باشد. سطح تحصیلی دکتری و یا دانشجوی دکتری در اختصاص مقطع تحصیلی بیش از ۵۰ درصد نویسندگان مقالات، سطح قابل قبولی به لحاظ اعتبار علمی مقالات برای نشریه فراهم آورده است.

- به لحاظ کیفی تحلیل محتوای مقالات نشان می‌دهد، توصیفی بودن ماهیت اغلب پژوهش‌های حوزه طرح و نقش در مقابل ماهیت پژوهش‌های روشمند و تحلیلی حوزه‌هایی چون مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد و مدیریت تأثیر عمده‌ای در اقبال پژوهشگران این حوزه - که اغلب نیز زمینه‌های مطالعاتی هنری و توصیفی دارند - به انجام پژوهش در حوزه طرح و نقش دارد. مقالاتی با محوریت حوزه طرح و نقش با بیش از ۵۰ درصد بیشترین سهم را از بین یازده حوزه تخصصی اعلام شده از طرف نشریه به خود اختصاص داده است. مطالعات نشان می‌دهد حوزه‌های موضوعی مقالات منتشر شده بین‌المللی با موضوع فرش عمدتاً بر سه حوزه شستشو و بهداشت، الیاف و رنگرزی، و بازیافت (مرمت) متمرکز هستند و مقالات ایرانی منتشر شده در سطح جهانی نیز بر دو حوزه نگهداری (شستشو، بهداشت) و صنعت و تجارت تمرکز داشته‌اند به‌طوری‌که حوزه موضوعی

طراحی و هنر کمترین تولید علمی را در حوزه فرش در حوزه‌های متنوع این رشته به خود اختصاص داده است (حریری و عابدی، ۱۳۹۲، ۶۸). چنین تفاوت معنی در میزان علاقه‌مندی پژوهشی در حوزه فرش در میان مقالات نشریه گلجام به‌عنوان تنها نشریه علمی و تخصصی ایرانی فرش دست‌باف و مقالات علمی منتشر شده در سطح جهانی نشان می‌دهد توزیع موضوعی مقالات گلجام از توازن مناسبی برخوردار نیست.

در تبیین چرایی غلبه پژوهش‌های حوزه طرح و نقش نسبت به پژوهش‌های متکی بر مبانی نظری روش‌مند مانند حوزه‌های مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی، به نظر می‌رسد دشواری پژوهش‌های میدانی طولانی‌مدت و زمان‌مند از جمله تأمین منابع مالی انجام چنین پژوهش‌هایی، لزوم آشنایی اولیه محقق با فرهنگ‌های بومی و منطقه‌ای تولیدکنندگان قالی، نیاز به اقامت‌های طولانی‌مدت در بین جوامع تولیدکننده و زمان‌بر بودن فرآیند تحقیق، تحلیل و نگارش یافته‌ها، در کنار لزوم آشنایی پژوهشگران با فنون جمع‌آوری اطلاعات از میدان تحقیق از جمله تهیه و تنظیم انواع پرسش‌نامه‌ها، روش‌های تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، اعتبارسنجی داده‌ها و یافته‌های تحقیق و مشکلات نمونه‌گیری و تعمیم‌دهی یافته‌ها و... از جمله عواملی هستند که در کاهش پژوهش‌های متکی بر مبانی نظری روش‌مند در بین مقالات نشریه گلجام مؤثر بوده است.

- تطبیق زمان‌بندی انتشار شماره‌های دوفصلنامه گلجام با سال نشر آن‌ها نشان می‌دهد، دو سال تأخیر در انتشار شماره‌های رایج این نشریه با تاریخ درج شده بر روی آن به‌وجود آمده است. به‌طوری‌که شماره ۳۰ نشریه که آخرین شماره آن نیز (در زمان نگارش مقاله حاضر بهار ۱۳۹۷) هست تاریخ پاییز و زمستان ۱۳۹۵ را بر روی جلد خود دارد.

تحلیل محتوای مقالات دوفصلنامه علمی -

پژوهشی گلجام ضمن پاسخ به اهداف و سؤالات اولیه طرح شده، حاکی از وجود برخی نارسایی‌ها نیز هست که در ادامه، در قالب پیشنهادات تحقیق به آنها اشاره شده است، توجه به این موارد می‌تواند در غنای کیفی مقالات مؤثر واقع شود.

- با توجه به ماهیت و جغرافیای پراکنده فرش دست‌باف ایران و نیاز به انجام پژوهش‌های میدانی جهت شناخت ویژگی‌های مختلف فرش‌های مناطق به نظر می‌رسد شایسته است، در سیاست‌گذاری، پذیرش و ارزیابی مقالات، پژوهش‌های میدانی اصیل و معتبر اهمیت بیشتری داده شود. تداوم این کار باعث تشویق پژوهشگران و انجام پژوهش‌های اصیل و میدانی خواهد شد.

- تمرکز محورهای موضوعی مقالات بر حوزه طرح و نقش که لازم است توجه لازم به تنوع موضوعی مقالات منطبق با محورهای یازده‌گانه هدف‌گذاری شده با تلاش در جهت هدایت پژوهش‌ها به حوزه‌های بین‌رشته‌ای صورت پذیرد.

- با توجه به وجود پیوندهای مشترک میان قالی‌های ایرانی با نواحی هم‌جوار و نیز لزوم مطالعه زمینه‌های موفقیت این کشورها در رشد و توسعه بازارهای جدید لازم است توجه لازم در جهت مطالعه قالی‌های کشورهای هم‌جوار برای شناسایی نقاط ضعف و قوت آن‌ها صورت پذیرد.

- با توجه به پیوندهای فرهنگی و هویتی فرش دست‌باف ایران و جایگاه قالی ایران در عرصه جهانی، پیشنهاد می‌شود به جهت کسب جایگاه مناسب در رتبه‌بندی کمی و کیفی مقالات حوزه فرش در عرصه جهانی نیز، نشریه گلجام به صورت کامل و یا موردی در برخی شماره‌ها به صورت دو زبانه منتشر شود.

- نگارنده در حین بررسی و تحلیل محتوای مقالات، متوجه برخی نارسایی‌ها و ضعف‌ها در ساماندهی مقالات به‌ویژه به لحاظ رعایت الگوی

استاندارد و یک‌دست در نگارش و تنظیم بخش‌های مختلف مقالات، تنظیم منابع نهایی، ارجاعات درون متنی و... شد. از این رو پیشنهاد می‌شود ضمن اطلاع‌رسانی بهتر و مؤثرتر شیوه‌نامه نگارش مقالات نشریه، در مرحله نخست دریافت مقالات و با بررسی اولیه توسط دبیر محترم اجرایی نشریه ساختار مقاله با معیارها و ضوابط ابلاغی دوفصلنامه تطبیق و در صورت مغایرت اقدام مقتضی صورت پذیرد.

■ پی‌نوشت‌ها

- ۱- سایت فصلنامه گلجام. <http://icsa.ir/content/149>
- اولین-گام-تاسیس-انجمن-علمی-فرش-ایران
- ۲- لازم به توضیح است که بررسی اسامی هیأت تحریریه در طول زمان فعالیت نشریه نشان می‌دهد افراد دیگری نیز در این لیست حضور داشته اند که از جمله این افراد می‌توان به استاد فقید مرحوم دکتر مهرانگیز مظاهری عضو سابق هیأت علمی

■ فهرست منابع

- ارجمند، تاج الملوک. (۱۳۸۳). مدیریت نشریات ادواری در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، دوره ۱۵، شماره ۵۹: ۷۹-۱۰۰.
- ازکیا، مصطفی. (۱۳۸۲). روش‌های کاربردی تحقیق، تهران: انتشارات کیهان.
- انجمن علمی فرش ایران، اولین گام تاسیس انجمن علمی فرش ایران، قابل دسترسی در آدرس: <http://icsa.ir>، تاریخ دسترسی ۱۳۹۷/۰۲/۰۸.
- حریری، نجلا و هدی عابدی. (۱۳۹۲). پژوهش و نگارش منابع علمی در صنعت فرش: رویکرد علم‌سنجی با تأکید بر سهم ایران، دوفصلنامه پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، شماره ۳۱، ۵۸-۷۵.
- رضایت، غلامحسین. (۱۳۹۴). تحلیل محتوایی و استنادی مقاله‌های چاپ شده در فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۲۶: ۱۰۵-۱۳۵.
- ساروخانی، باقر. (۱۳۸۹). روش تحقیق در علوم اجتماعی (جلد اول). (اصول و مبانی)، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سلطانی، محمدرضا. (۱۳۹۳). بررسی، تحلیل و ارزیابی مقالات فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی (۱۴ شماره)، پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، ۲ (۶)، ۱۸۵-۲۱۴.
- شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی. (۱۳۹۶)، برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد فرش در ۴ گرایش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترسی در آدرس: <https://prog.msrt.ir/fa/grid/113>، تاریخ دسترسی ۱۳۹۷/۰۳/۲۱.
- طاهری، عبدالحسین و مسعود شمس‌بخش. (۱۳۹۵). آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیأت علمی، آموزشی و پژوهشی و فناوری به انضمام شیوه‌نامه اجرایی، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- گلجام، سایت تخصصی دوفصلنامه به آدرس <http://goljaam.icsa.ir>، تاریخ دسترسی، ۱۳۹۷/۰۲/۲۰.
- محمدی، مهدی، حسنخانی، معصومه و معصومه امید. (۱۳۹۶). تحلیل محتوای مقاله‌های دوفصلنامه «تربیت اسلامی» در سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۴، دوفصلنامه تربیت اسلامی، ۲۴، ۱۶۷-۱۵۱.

دانشگاه الزهرا و دکتر کیخسرو سبچه عضو سابق هیأت مدیره اتحادیه صادرکنندگان فرش اشاره کرد.

۳- با توجه به تغییر وضعیت انتشار نشریه گلجام از فصلنامه به دوفصلنامه از شماره ۲۲، در ادامه پژوهش از این نشریه با عنوان دوفصلنامه یاد شده است.

۴- مسئولان نشریه با انجام اصلاحاتی در شیوه دریافت و ارزیابی مقالات به صورت الکترونیکی و روزآمدسازی سایت الکترونیکی نشریه سعی در استانداردسازی و شفافیت هرچه بیشتر فرآیند دریافت، ارزیابی و داوری مقالات دارند. به گونه‌ای که تلاش شده است حداکثر دوره زمانی دریافت و اعلام نتیجه نهایی پذیرش یا رد مقالات از ۳ ماه تجاوز نکند. (سایت دوفصلنامه گلجام)

۵- لازم به توضیح است که از شماره ۱۵ (۱۳۸۹) خانم دکتر رقیه بهزادی به جمع اعضای هیأت تحریریه گلجام اضافه شدند و تا شماره ۲۴ نشریه (زمان درگذشت دکتر مهرانگیز مظاهری ۱۳۹۲) و در طی ۱۰ شماره هم‌زمان دو نفر عضو خانم در جمع هیأت تحریریه حضور داشتند.

۶- همین ویژگی اخیر یکی از شاخصه‌های تمایز بین این روش تحقیق با سایر روش‌ها است.

- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. (۱۳۹۱). آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور، قابل دسترسی در آدرس: <https://rppe.msrt.ir/fa/regulation/347>، تاریخ دسترسی ۱۳۹۷/۰۳/۱۰.

دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۳
بهار و تابستان ۱۳۹۷

۱۸۱